

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 19120602-010-06-02-0479-2014-E.1745
Konu : Basın Sözcülüğü ile Medya İletişim Büroları

22/12/2015

GENELGE
No: 153/1

Kamuoyunun yargı ile ilgili konularda haber alma hakkının sağlanması ve sağlıklı bilgi akışının temini için adliyelerde “Medya İletişim Büroları” kurularak, basın sözcülüğü kurumuna işlerlik kazandırılması amacıyla 20/2/2015 tarihli ve 153 sayılı Soruşturmanın Gizliliği ve Basın Sözcülüğü konulu Genelgenin yenilenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından biri masumiyet karinesidir. Bu karine, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesinin dördüncü fıkrasında; “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.” ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) 6 ncı maddesinin ikinci bendinde; “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır” şeklinde yer almaktadır.

Hukukun üstünlüğüne dayalı, demokratik bir devletin vazgeçilmez unsurlarından biri olan basın özgürlüğü, toplumsal sorumluluğun bilinciyle masumiyet karinesine, kamusal çıkarlar ile şüphelinin veya sanığın kişisel çıkarlarını doğru değerlendirmeye uygun bir biçimde kullanılmalıdır. Ancak, özellikle soruşturma evresinde kamuoyunun doğrudan bilgilendirilmemesi sebebiyle gerçeğe aykırı haberler yayımlanabilmekte, bu durumda işlenen suçla ilgili olsun ya da olmasın masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı zarar görebilmektedir.

Diğer yandan, hukuk yargılaması ile idari yargıya konu edilen davalarda, davanın taraflarının kişilik hakları ve özel hayatın gizliliği ile ticari sırların da korunması önem arz etmektedir.

Basın meslek etiğine uygun olarak anılan ilkelere uyulmak kaydıyla kamuoyunun doğru bilgilendirilerek yanlış, eksik ve çarpıtma bilgilendirmenin önüne geçilmesi, medya mensuplarının yargı ile olan iletişiminin güçlendirilmesi ve diğer kanuni süreçler hakkında yapılacak bilgilendirmeler yargıya olan güveni artıracaktır.

Konuya ilişkin olarak mevzuatımızda;

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 17 nci maddesinin birinci fıkrasında; herkesin, yaşama, maddi ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu,

20 nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında; herkesin, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı,

28 inci maddesinin ikinci fıkrasında; Devletin basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alacağı,

38 inci maddesinin dördüncü fıkrasında; suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimsenin suçlu sayılamayacağı,

138 inci maddesinin birinci fıkrasında; hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verdikleri,

140 inci maddesinin altıncı fıkrasında; hâkimler ve savcıların idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlı oldukları,

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 157 nci maddesinin birinci fıkrasında; Kanunun başka hüküm koyduğu haller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemlerinin gizli olduğu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 285 inci maddesinde ise gizliliği ihlalin suç olduğu,

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 134 üncü maddesinde, özel hayatın gizliliğini ihlal, 135 inci maddesinde, kişisel verilerin kaydedilmesi ve 136 ncı maddesinde kişisel verileri hukuka aykırı olarak başkasına verme veya yayma, 239 uncu maddesinde de ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanmasının suç olduğu,

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 28 inci maddesinde duruşmaların aleni olduğu ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut resen mahkemece duruşmanın gizli yapılabileceği,

5187 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde; basının özgür olduğu, bu özgürlüğün, bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerdiği, basın özgürlüğünün kullanılmasının ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak, başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlakının, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabileceği,

Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 27 nci maddesinde; suçluluğu bir yargı hükmüne bağlanana kadar kişinin masumiyetinin esas olduğu ve soruşturma evresinin gizli olduğu, soruşturma evresinde gözaltındaki bir kişinin "suçlu" olarak kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine sebebiyet verilmeyeceği ve soruşturma evrakinin hiçbir şekilde yayımlanamayacağı,

Şeklinde hükümler yer almaktadır.

Öte yandan, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilmez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz hükmüne yer verilmek suretiyle bu konudaki ilkeler ortaya konmuştur.

4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 24 üncü maddesinde de, kişilik haklarına yapılan saldırının unsurları belirtilmiş ve hukuka aykırılığı açıklanmış, 25 inci maddesinde ise, kişilik haklarına karşı yapılan saldırının dava yolu ile korunacağı belirtilmiş, benzer şekilde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 58 inci maddesinde de kişilik hakkının zedelenmesine yol açan saldırının yaptırımını düzenleme altına alınmıştır.

Diğer taraftan, soruşturma evresinin gizliliği; ceza adaletinin, doğruluk, dürüstlük ve insan haklarına saygılı bir şekilde maddi gerçeğe ulaşma ilkelerine uyulması için bir zorunluluktur.

Ülkemizde ve yabancı ülkelerde de örneklerine rastlandığı üzere, kimi zaman soruşturmanın gizliliği ilkesini ihlal edecek şekilde suçun şüphelilerine, delillerine, olay yerinin fotoğraf ve görüntülerine medyada yer verilerek, yargısız infazlar sonucu insanlara derin üzüntüler yaşatılmakta, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı ihlal edilmektedir.

Belirtilen hakların etkin biçimde korunması ve kullanılmasına imkân sağlanması, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi, yargıya ilişkin yanlış, yanlış, eksik ve çarpıtma haber ve bilgilendirmenin önüne geçilmesi maksadıyla, yargı basın ilişkileri yeniden düzenlenerek basın sözcülüğünün daha etkin çalıştırılması için basın sözcülerinin belirlenme usulü ve

uyacakları temel ilkelerin tespiti ile basın sözcülerine bağılı olarak çalışacak medya iletişim bürolarının kurulmasına gerek duyulmuştur.

Bu itibarla;

1) Anayasa, AİHS, yukarıda anılan mevzuat hükümleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarıyla tanınıp korunan, adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan masumiyet karinesi ile lekelenmeme hakkı, hâkim ve Cumhuriyet savcısının tarafsızlığı ile mahkemelerin bağımsızlığı ilkeleri yanında ilgililerin kişilik hakları ve soruşturmanın gizliliği prensibi göz önünde bulundurularak;

a. Kamuoyunun haber alma özgürlüğüne ve doğru bilgilendirilme hakkına saygı gösterilmesi,

b. Kamuoyunun gecikmeksizin vaktinde bilgilendirilmesinin sağlanması,

c. Soruşturmasına başlanan veya kovuşturma aşamasına geçilen ya da yargılama konusu olan olaylara ilişkin açıklamaların, münhasıran, yargı mensubu olan basın sözcüleri tarafından yerine getirilmesi,

d. Kamuoyunun bilgilendirilmesinin yararlı ve gerekli olduğu durumlarda yazılı, ivedi hâllerde ise sözlü basın açıklamalarının;

aa) Soruşturma evresinde ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı ya da Cumhuriyet başsavcısının görevlendirdiği Cumhuriyet başsavcivekili veya Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması, Cumhuriyet başsavcivekili ve Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan açıklamaların Cumhuriyet başsavcısının bilgisi ve onayı ile yerine getirilmesi,

bb) Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan soruşturmalarda, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirdiği Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması, Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan açıklamaların Cumhuriyet başsavcısının bilgisi ve onayı ile yerine getirilmesi,

cc) Kovuşturma evresine geçilmiş veya yargılama konusu olan dava ve işlemlerde; adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu başkanı tarafından yapılması,

çç) Bölge adliye mahkemesinde istinaf incelemesine konu edilmiş veya ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakılan dava ve işlerde; bölge adliye mahkemesi başkanı tarafından yapılması,

dd) İdari yargı ilk derece mahkemeleri ile bölge idare mahkemesinde dava veya istinaf başvurusuna konu edilmiş dava ve işlemlerde; bölge idare mahkemesi başkanı tarafından yapılması,

ee) Niteliği gereği ülke genelini ilgilendiren konularda, Adalet Bakanlığı Basın Müşavirliği koordinasyonunda yapılması,

e. Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının medya programlarına katılmaları, röportaj verme ve söyleşi yapmaları gibi hususlarda Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulundan izin alınması,

2) Basın açıklamasından önce, gerektiği takdirde ilgili daire başkanı, başkan, hâkim ya da Cumhuriyet savcısı ile görüşülerek muhtemel yanlışlıklara mahal verilmemesi,

3) Soruşturmanın gizliliğini ihlal eden kişi ya da kuruluşlar hakkında derhâl kanuni gereğine başvurulmak suretiyle masumiyet karinesinin zedelenmesinin önlenmesi ile kişilik haklarına saldırı imkânı verilmemesi, kişilerin onurlarını kırıcı, küçük düşürücü, siyasî görüşleri açıklayıcı mahiyette veya bu anlamlara gelebilecek nitelikte ifadeler ve davranışlar ile soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek açıklamalara yer verilmemesi, gizli kalması gereken hususların açıklanmaması,

4) Soruşturmanın gizliliği ilkesi, kişilik hakları ve masumiyet karinesi ile delillerin güvence altına alınması hususları göz önünde bulundurularak;

a. Basın açıklamasının, kamuoyu nezdinde kişinin suç işlediğinin sabit olduğu kanaatini uyandıracak mahiyette olmaması,

b. Gözaltındaki kişilerin suçlu olarak kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkarılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına,

teşhir edilmelerine sebebiyet verilmemesi, soruşturma evrakının basın yayın organlarına verilmemesi ve bu evrakların basın organlarında yayımlanmasının önlenmesi,

c. Soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyerek istediği belgelerin bir örneğini alan şüpheli ya da müdafii, mağdur ya da şikâyetçi ile suçtan zarar gören ve vekillerinin gizli kalması gereken hususları açıklamamaları yönünde uyarılması,

ç. Kamu görevlileri hakkındaki ön inceleme ve idari nitelikteki soruşturmalarda, görevli müfettiş veya muhakkiklerin talep etmeleri hâlinde, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek ve gizlilik ilkesine sadık kalınmak kaydıyla, sürelerin kısalığı dikkate alınarak, başka yolla temini mümkün olmayan delillerin birer örneğinin dizi pusulasına bağlanarak verilmesi,

d. Kapalı yapılmasına karar verilen veya kapalı yapılması zorunlu olan yargılamalar yönünden, duruşmaların kapalı yapılması gerekliliğini ortadan kaldıracı sonuçlar doğurmamak şartıyla bilgi paylaşımı yapılabileceğinin bilinmesi,

e. Henüz kesinleşmemiş bir karar basın açıklamasına konu ediliyorsa bu hususa dikkat çekilmesi,

5) Yazılı olarak yapılan açıklamaların ilgili adliyenin varsa internet sitesinde yayımlanması; sözlü basın açıklamalarının ise kayıt altına alınması,

6) Basın sözcülüğü kurumuna işlerlik kazandırılabilmesi için;

a. Bölge adliye mahkemeleri ve bölge idare mahkemelerinde başkanlık, ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde basın sözcülerine bağlı olarak çalışacak medya iletişim bürolarının kurulması,

b. Söz konusu bürolarda öncelikli olarak iletişim fakültesi mezunları, daha önce gazetecilik yapmış ve/veya bu konuya ilgi duyan yeteri kadar personel görevlendirilmesinin sağlanması,

c. Kurulacak bürolara uygun bir yer tahsis edilmesi,

ç. Adalet Bakanlığı ve Türkiye Adalet Akademisince ülke genelini kapsayacak şekilde düzenlenenler dışında ayrıca yargı teşkilatında da üniversiteler ve ilgili meslek kuruluşlarıyla işbirliği yapılarak bürolarda görev yapan personelin eğitim almasının sağlanması,

d. Büroların yaptıkları çalışmaların arşivlenerek saklanması,

e. Medya iletişim bürosunun irtibat bilgilerinin resmi internet sitesinden kamuoyuna duyurulması,

7) Yapılacak basın açıklamalarında bu konuda hazırlanan rehber ilkelere uyulması,

Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Bekir BOZDAĞ
Bakan